

การพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับแบบมีส่วนร่วม ตำบลกฤษณา อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

สุพิทยา โมชะศิริ, สป.¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนารูปแบบ และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ PAOR (Plan–Act–Observe–Reflect) จำนวน 1 วนรอบ ดำเนินการระหว่างเดือนสิงหาคม 2568 ถึงมีนาคม 2569 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนกลุ่มเสี่ยงอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 164 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรมการป้องกันโรค และการมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า สามารถพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและประชาชนในชุมชน ภายหลังการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ $0.48 \pm SD$ เป็น $0.82 \pm SD$ ทักษะคิดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ $4.10 \pm SD$ เป็น $4.48 \pm SD$ พฤติกรรมการป้องกันโรคเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ $3.32 \pm SD$ เป็น $4.12 \pm SD$ และการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ $3.16 \pm SD$ เป็น $3.79 \pm SD$

สรุปได้ว่า รูปแบบการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาความรู้ การปรับพฤติกรรม และการเฝ้าระวังโรคในพื้นที่ หรือ KRISANA–LFP Model รูปแบบมีประสิทธิภาพในการยกระดับความรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรค และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในชุมชนและขยายผลสู่พื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

คำสำคัญ : โรคพยาธิใบไม้ตับ; การมีส่วนร่วมของชุมชน; รูปแบบการป้องกันโรค; พฤติกรรมการป้องกันโรค

¹นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกฤษณา Email: Supittaya2014@gmail.com

Development of a Participatory Model for Liver Fluke Disease Prevention in Kritsana Subdistrict, Khukhan District, Sisaket Province

Supitaya Mokasiri, B.P.H¹

Abstract

This study was an Action Research aimed at investigating the situation and related factors, developing a participatory model, and evaluating the effectiveness of the developed model. The study applied one cycle of the PAOR (Plan–Act–Observe–Reflect) process and was conducted from August 2025 to March 2026. The quantitative sample consisted of 164 at-risk community members aged 18 years and over, while the qualitative participants included 30 key informants. Research instruments comprised questionnaires assessing knowledge, attitudes, preventive behaviors, and community participation. Quantitative data were collected using structured questionnaires, whereas qualitative data were obtained through in-depth interviews and focus group discussions.

The findings revealed that a participatory liver fluke disease prevention model appropriate to the local context was successfully developed through collaborative participation among community members and relevant stakeholders. After implementation, the participants demonstrated statistically significant improvements in mean knowledge scores from $0.48 \pm \text{SD}$ to $0.82 \pm \text{SD}$, attitude scores from $4.10 \pm \text{SD}$ to $4.48 \pm \text{SD}$, preventive behavior scores from $3.32 \pm \text{SD}$ to $4.12 \pm \text{SD}$, and community participation scores from $3.16 \pm \text{SD}$ to $3.79 \pm \text{SD}$.

In conclusion, the developed participatory liver fluke disease prevention model, namely the KRISANA–LFP Model, consists of four key components: community participation, knowledge enhancement, behavioral modification, and community-based disease surveillance. The model was effective in improving knowledge, promoting positive attitudes, enhancing preventive behaviors, and increasing community participation. It can be applied for liver fluke disease prevention in other communities with similar contextual characteristics.

Keywords: Liver Fluke Disease; Community Participation; Disease Prevention Model; Preventive Behaviors

¹Public Health Technical Officer, Professional Level, Ban Du Sub-district Health Promoting Hospital. Email: Lumpprai209@gmail.com